

Nr 30.

Av herrar **Olsson** i Kullenbergstorp och **Nilsson** i Hörby, om förtydligande av kommunallagarnas bestämmelser angående anslag till nya ändamål eller behov.

I motioner vid 1927 års riksdag I: 44—47 och II: 76—79 hemställdes om sådan ändring av landstingslagen och kommunalstyrelseförordningarna för land och stad samt kyrkostämmoförordningen, att kvalificerad majoritet skulle ej blott i särskilt skattetyngda kommuner utan i allmänhet fordras vid beslut om beviljande av anslag för ändamål eller behov, för vilket anslag icke utgår under löpande år, samt vid beslut om höjande av visst under löpande år utgående anslag, och återropades därvid dels den stegring av den genomsnittliga uttaxeringsprocenten, som enligt statistiken ägt rum, dels exemplet från Finland, där den i motionerna föreslagna ordningen gäller, dels ock ineffektiviteten av nu varande bestämmelser.

Vederbörande utskott avstyrkte motionerna redan av principiella skäl, såsom det hette i konstitutionsutskottets betänkande nr 20, men utskottet medgav, att de nuvarande bestämmelserna behövde erhålla en mera bestämd formulering, särskilt vad anginge begreppet »nya ändamål och behov», ehuru utskottet tillika förväntade, att detta förtydligande skulle ske i samband med den allmänna formella revision av kommunallagarna, som 1924 igångsatts.

Det principiella skäl, som utskottet främst anfört mot motionerna, låg däri, att den föreslagna skärpningen av bestämmelserna om kvalificerad majoritet »skulle medföra en väsentlig begränsning av den kommunala självstyrelsen», därigenom att sålunda en minoritet skulle kunna, även om särskild anledning i form av ovanligt hög skattetunga icke förelåge, bli i stånd att hindra anslag, som den kommunala utvecklingen gjort nödvändiga, varav kunde befaras en viss stagnation inom det kommunala livet eller »ett föga tilltalande köpsläende mellan olika intressen». Utskottet framhöll i detta sammanhang också, att för landstingen hittills icke ansetts nödigt att stadga samma garantier som beträffande primärkommunerna.

Vad sistnämnda erinran angår, bör framhållas, att en av orsakerna till det berörda förhållandet varit, såsom utskottet självt strax förut betonat, att man ansett en annan garanti där vara för handen, nämligen Kungl. Bfh:s prövningsrätt rörande landstingsbeslut; som bekant har denna prövningsrätt i de fall, som motionerna åsyfta, genom nu gällande landstingslag upphävts, och det synes då rimligt att sätta en annan garanti i dess ställe.

Vad åter angår invändningen om självstyrelsens begränsning, är dess rätta

innebörd icke så lätt att se, såvida man ej sätter likhetstecken mellan hälften plus en inom de kommunala beslutande församlingarna och kommunerna själva. Eljest torde den kommunala självstyrelsen väsentligen stärkas och växa, ju större den majoritet blir, som står bakom beslutet. Och den kommunala självstyrelsen begränsas ingalunda därigenom, att man för ett besluts åstadkommande fordrar, att beslutet skall uppbäras av en allmännare kommunal mening, utan snarast tvärtom. Skulle åter självstyrelsen anses komma i fara på det sätt, att den kontrollerande statsmyndigheten måste ingripa, om beslut icke kunde åvägbringas rörande viss utgift, som kommunen vore lagligen pliktig att göra, så bör häremot erinras, att precis det samma gäller redan nu, om hälften plus en icke skulle bevilja ett dylikt anslag, som statsmyndigheten ansåge nödvändigt, och den omständigheten, att anslaget karaktär av nödvändigt icke erkändes av allenast en minoritet av en tredjedel, torde icke vara tillräcklig anledning i och för sig att underkänna denna menings möjliga riktighet. Det kommunala livet stagnerar ingalunda, därför att vissa anslagssvårigheter föreligga, men väl är möjligt och troligt, att dels större sparsamhet bleve nödvändig, dels också en starkare samverkan mellan de skilda intressena; utskottet befarade att denna samverkan skulle få formen av ett »köpsläende», vari väl skulle ligga att två minoritetsintressen samverkade till ömsesidigt gynnande; faran härför torde dock icke bliva större än den nu är och skadan, i varje fall vida mindre än den, som uppstår genom ett majoritetsförtryck och en av hälften plus en beslutad höjning av uttaxeringen emot en lika stark motsatt mening.

Under sådana förhållanden synes det oss fortfarande i hög grad önskligt, att kommunernas sunda ekonomiska utveckling säkerställes i den mån detta kan ske genom lagstiftning, varvid bättre och med den kommunala självstyrelsen mera förenliga medel knappast torde finnas än garantier för en försiktig finanspolitik genom ökat krav på kvalificerad majoritet. Huruvida dessa garantier också krävas för Stockholms stad med dess särställning i kommunalt organisatoriskt avseende, kan vara svårt att avgöra, och frågan härom torde ej heller med nödvändighet böra lösas på samma sätt som för kommuner och landsting i allmänhet. Då utskottet vid 1927 års riksdag, beträffande nämnda kommuner och landsting, emellertid uttalat, att ett förtydligande av begreppet »nya ändamål eller behov» vore önskvärt, synes det oss lämpligast att anknyta till detta uttalande och den tankegång, som ligger där bakom. Utskottet torde dock härmed hava avsett allenast en formell ändring, men därvid måste erinras, att varje förtydligande numera kommer att innebära en materiell ändring, då därmed följer ett begränsande av den i praxis nu tillämpade tolkningen, vilken innebär, att ett ändamål eller behov ytterst sällan kan anses som nytt och i intet fall, om anslag därtill någon gång i tiden, det må vara för hur länge sedan som helst, varit beviljat. Det borde då också kunna i lagen införas en bestämmelse om vad som skall anses som »nya ändamål eller behov» eller åtminstone bestämmelse därom, att anslag till ändamål och behov, som icke för löpande år haft

anslag, skola anses som nya. I olikhet med utskottet finna vi därför önskligt att frågan härom icke uppskjutes till prövningen av den väntade *formella* omarbetningen av kommunallagarna: det torde vara både bättre och riktigare att de *materiella* ändringar, som sålunda äro önskvärda, utredas och eventuellt beslutas, innan eller åtminstone samtidigt med att en ny formell avfattning av lagarna slutligt fastställles.

Vi hemställa därför,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om snar utredning rörande förtydligande i ovan angiven riktning av kommunallagarnas bestämmelser ang. anslag till nya ändamål eller behov samt om framläggande för nästa riksdag av de förslag, vartill utredningen må föranleda.

Stockholm den 16 januari 1928.

Olof Olsson,
Kullenbergstorp.

Janne Nilsson,
Hörby.

